

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Q. SEPTIMII|| FLORENTIS|| TERTVLLIANI||
CARTHAGINIENSIS|| PRESBYTERI, OPERA|| QVÆ
HACTENVS REPERIRI|| POTVERVNT OMNIA:||**

Tertullianus, Quintus Septimius Florens

Antverpiae, 1584

Ad Senatorem ex Christiana Religione ad Idolorum seruitutem conuersum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73633)

dauius etiam ex Morelio : heu me, malè tum quoque legis Iæmina non patiens, pro : heu lethum, metrique legis.

6. Durat adhuc etenim nuda statione* sub æthram, &c.] Hoc memorari dignum, quòd sua adhuc etate statuat illam, salis, in quam uxor Loth conuersa est, durasse scribat; & si quis eam mutilauerit, statim vulnera denus compleri, & in singulos menses menstrua pati. Hoc est enim quòd phrasi Tertullianica dicitur (non modò Cypriana) dispungere (quòd prorsus legimus, pro: depungere) sanguine menses. Est etiam vox Tertullianica: fuggestiu paulo antè.

CAP. IIII.

7. Occidit illa prior feritas, quam prospiciens Loth, &c.] Obscurus versus, ubi si feritas pro fertilitate accipiat ratione carminis, constabit sensus; uti feritas à ferendo dicitur; vox eo significatu nunc obsoleta.

8. Autumni conantur opes, &c.] Etiam istud Tertullianicum esse, supra alicubi à Apologético adnotauimus. Emendauimus uerò: optima sele Promittunt oculis, ex Morelio, pro: esse se opima, item: & omnia mala; pro: mella, ut accipiat pro omni pomorum seu fructuum genere; & : indice tactum, pro: tactu.

9. Quod nullus animat per anghela volumina

fluctus, &c.] Sic etiam ex Morelio, pro eo quòd substituerat Fabricius tanquam elegantius: Idque animat nullus. nam ut si in fine dictionis producat, etiam Tertulliano libris præcedentibus usitatum est. Similiter emendauimus: Quòdque nequit, pro: cauet.

10. Solum illic propria mentitur fruge bitumen, &c.] De bitumine ex lacu Asphaltite, uide Iosephum lib. de bello Iudaico cap. 5. Legimus etiam cum Morelio: cremata Virus aqua, pro: crematum. Magis etiam placet:

Ut semel impositam doceant conscendere uenam, quam: imposita, &c. uena. Maluimus etiam legere: adnabit mercis ad ora Nauigij, quam: inertis ad ora Nauigij. Hoc enim significat mercem bituminis ita adhaerere nauigijs, ut solui non possit nisi mestrino famineo, sicut etiam restatur Iosephus loco citato.

11. Ecce aliud monstrum, &c.] Aliud miraculum narrat, quòd cuncta illic immerfa natant.

12. Velificauit apex, &c.] Cauchius censet legendum: uelificabit. sed aquò obscurum est quid sibi uelit Auctor. Atqui etiam hic phrasi est Tertullianica; Haud aliter enim dixit supra Tom. 3. lib. aduers. Gnost. cap. 1. de Scorpio loquens: Austro & Africo sauitia uelificat. Nam pro uela facere utrobique dicit: uelificare. Denique iuxta Morelium legimus: pectora dura, pro: corpora.

ARGVMENTVM LIBRI AD SENATOREM,

EX CHRISTIANA RELIGIONE AD IDOLORVM
seruitutem conuersum, per Iacobum Pamelium.

SENATOREM grauitè increpat, quòd antea Christianus & Consul, Isis seu Matris Deum sacerdos fieri non sit ueritus; hortatur itaque ut saltem in senectute respiciat. Porro quum etiam hic quædam sint Tertullianica, ego illi adscribere malui quam B. Cypriano.

Q. SEPTIMII FLORENTIS

TERTVLLIANI CARTHAGINIENSIS

PREBYTERI AD SENATOREM EX CHRISTIANA
religione ad Idolorum seruitutem conuersum.

VVM te diuersis iterum uanisque uiderem
Inseruire sacris, priscoque errore teneri;
Obstipui monitus; quia carmina semper amasti,
Carmine respondens, properaui scribere versus;
Ut te corripere, tenebras præponere luci.
Quis patiat enim, te Matrem credere magnam
Possè Deam dici, rursusque putare colendam,
Cuius cultores infamia turpis inurit;

CAP. I.

Namque sacerdotes tunicis muliebribus iidem
 Interius ritum cultu interiore fatentur;
 Idque licere putant, quod non licet; unde per orbem
 Leuiter incedunt, mollita voce loquentes,
 Lapsatosque tenent extenso pollice lumbos,
 Et proprium mutant vulgato crimine sexum.
 Cumque suos celebrant ritus, his esse diebus
 Se castos memorant; at si tantummodo tunc sunt,
 Ut perhibent, casti; reliquo iam tempore quid sunt?
 Sed quia coguntur saltem semel esse pudici,
 Mente frangunt, lacerant corpus, funduntque cruorem.
 Quale sacrum est verò, quod fertur nomine sanguis?

CAP. II.

[Nunc etiam dicis, quod te non fecerit atas,
 Sed tua religio caluum, caligaeque remota
 Gallæ, sit pedibus molli redimita papyro.
 Res miranda satis deiectaque culmine summo.
 Siquis ab Istiaco Consul procedat in urbem,
 Risus oris erit; quis te non rideat autem,
 Qui fueris Consul, nunc Isis esse ministrum?
 Quodque pudet primò, te non pudet esse secundò;
 Ingeniumque tuum turpes damnare per hymnos
 Respondente tibi vulgo & lacerante Senatu.
 Teque domo propria pictum cum fascibus antè,
 Nunc quoque cum sistro faciem portare caninam.
 Hæc non humilitas, sed humilitatis imago est.
 Edibus illa tuis semper monumenta manebunt.
 Rumor & ad nostras peruenit publicus aures,
 Te dixisse: Dea erravi, ignosce, rediui.
 Dic mihi si valeas, quum talia sæpè rogares,
 Et veniam peteres; quæ tecum verba locuta est
 Verè mente cares, sequeris qui mente carentes.
 Hæc iterum repetis, nec te delinquere sentis.
 Quid merere vide; minus esses fortè notandus,
 Si tantum hoc scires, & in hoc errore maneres;
 At quum vericolæ penetraueris ostia legis,
 Et tibi nosse Deum paucis accesserit annis,
 Cur linquenda tenes, aut cur retinenda relinquis?
 Nilque colis, dum cuncta colis; nec corde retractas
 Vera quid à falsis, quid ab umbris lumina distent.
 Philosophum fingis, quum te sententia mutet;
 Nam tibi si stomachum popularis mouerit aura;
 Et Iudæus eris, torusque Incertus haberis.
 Indulge dictis, sapientia non placet alta;
 Omne quod est nimium, contrà cadit; vnum operantur,
 Et calor & frigus; sic hoc, sic illud adurit;
 Sic tenebræ visum, sic sol contrarius aufert;
 Et pariter lædunt gelidum feruensque lauacrum;
 Et sic alitur corpus, corpus corrumpitur et sic;
 Vimque suam minuit, si quid protenditur vltra.
 Denique si sedeas, requies est magna laboris;
 Si multum sedeas, labor est. Maro namque Poëta
 Pro pœna posuit; sedet, æternumque sedebit
 Infœlix Theseus; semper nocet vtile longum;
 Prandia longa nocent, ieiunia longa fatigant;
 Sic nimium sapere stultum facit improba sceta.
 Me dea sic docuit, moderamen amabile, dixit.

Sed

TERTULLIAN
 Cum Anotationibus
 PAMELII,
 A. V.
 16.

A Sed tu nec sectam modò, nec moderamina curas;
 Mens autem stabilis nullo perueritur æstu,
 Ipsaque simplicitas numquam mala cogitat vlla.
 Hinc sincera fides æterna fide fruetur,
 Et contrà dolus longo cruciabitur igni.
 Elige quid velis, vt digna piaculâ vites.
 Sic tamen hanc veniam mereatur creditor inquam;
 Vt leue crimen erit, si nolis noscere vera;
 Non leue crimen erit, si cognita vera relinquant.
 Sed te correctum forsân matura senectus
 In melius reuocat satiatur erroribus istis;
 Tempus enim mutat mala, digerit omnia tempus.
 Tunc igitur cùm te consulta reduxerit ætas,
 Disce Deo seruare fidem, ne fortè bis vnum
 Incurras lapsum; quia verè dicitur illud:
 Qui pedis offensi lapidem vitare secundò
 Nescit, & incautus iterum vexauerit artus;
 Imputet ipse sibi, nec casibus imputet vllis.
 B ⁶ Corrige delictum fidamine, corrige mentem.
 Sufficit peccare semel, desiste vereri;
 Non erit in culpa, quem pœnitet antè fuisse.

ADNOTATIONES IACOBI PAMELII IN
 CARMEN AD SENATOREM.

CAP. I.

1. Obstipui monitus, &c.] Est hæc phrasis non modo Cyprianica, qua alibi dixit: mens obstipuit, sed & Tertullianica, sicuti supra videre est lib. de Iudic. Domini, cap. II. ubi legitur:

Obstipuere quidem plures, patuisse sepulcra.
 Castigamus autem monitus, pro: morus.

2. Namque sacerdotum, &c.] Emendauimus: iidem, pro: idem, & paulo post: reliquo iam tempore quid sunt, pro: corpore. Atqui de sacerdotibus fides & ipsa fide, supra non semel satis dictum est. Hic illis tribuit tunicas muliebres, mutatum sexum, lacerationem corporis, ac: fusionem cruoris, caluitiem, & pedes Gallicana papyro redimitos, denique cum sistro faciem caninam.

3. his esse diebus se castos memorant, &c.] De Castis fides sacris, vide infra Tertullianum Tom. 5. lib. de Ieiuniis aduers. Psychicos. Est autem etiam ille versus ob-

scuro, & fortè mendosus:

Quale sacrum est verò, quod fertur nomine sanguis?

CAP. II.

4. caligæque remota, &c.] De militia caligata, vide supra Tom. 2. lib. de Idolol. cap. 19. num. 147. Atqui corripitur etiam a in Ablatio qui sequitur:

Gallica, sit pedibus molli redimita papyro.
 Castigamus verò recens: Consul procedat in urbem,
 pro: orbem. Et mox: Hæc non humilitas, pro: Hæc tua humilitas.

5. Sedet, æternumque sedebit Infelix Theseus, &c.] Istud Virgilianum est ex 6. Aeneidos. Prorsus autem lego: nec casibus imputet vllis.

6. Corrige delictum fidamine, &c.] Fidamen pro fiducia seu spe magis haud dubie Tertullianicam phrasin sapit, quam Cyprianicam.